

*До спеціалізованої вченої ради
Д 41.086.01
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

*65009, м. Одеса,
вул. Фонтанська дорога, 23*

ВІДГУК

**на дисертаційну роботу Панасюк Віти Миколаївни на тему:
«Конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної
політики в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора
філософії (кандидата наук) за спеціальністю 12.00.02 - конституційне
право, муніципальне право**

Актуальність дослідження. В третьому тисячолітті радикально змінюється спосіб життя та формат діяльності людства. Технічний та інформаційний прогреси дозволяють відкривати нові перспективи для людей та створює нові можливості для різних соціальних груп. Надзвичайно підвищується мобільність кожної окремої людини – як просторова, так і соціальна.

При цьому найбільш мобільною виявляється молодь, яка завдяки цій своїй якості, починає відігравати все більш значущу роль в суспільно-політичному житті. Прикладом цього є провідна роль молоді під час суспільно-політичних потрясінь 2014 року в Україні, що актуалізує питання формування та реалізації державної молодіжної політики.

В той же час, державна молодіжна політика України не відзначається особливою активністю та послідовністю. Велика значущість молоді в суспільно-політичному житті не до кінця усвідомлюється представниками української політичної еліти, в зв'язку з чим має місце недостатність уваги до проблем та інтересів молоді, споживацьке чи зверхнє відношення до

молодіжного руху, фінансування заходів державної молодіжної політики за залишковим принципом, тощо.

Державна молодіжна політика у демократичному, правовому суспільстві передбачає створення певних умов і гарантій для соціального становлення та розвитку молоді, її інтеграції в усі сфери життєдіяльності, реалізації усіх потенцій і здібностей. Це основоположні засади такої політики, без яких вона просто не може існувати та бути активною.

Прогалини в нормативно-правовому регулюванні державної молодіжної політики частково заповнюються розрізненими актами органів виконавчої влади. Тобто, по суті, проблема державної молодіжної політики до сьогодні вирішується шляхом вибіркового регулювання найбільш гострих проблем при відсутності єдиної нормативної та методологічної бази їх вирішення.

В зв'язку з цим постає проблема вдосконалення формування та реалізації державної молодіжної політики, що зумовлює необхідність ретельного аналізу та переосмислення її окремих компонентів.

З цього приводу В. М. Панасюк слушно зазначає, що державна молодіжна політика як складне та багатогранне явище привертає увагу дослідників різної наукової спрямованості. За роки незалежності в українській науці здійснено дослідження різних аспектів молодіжної політики держави. Проте, досліджень правових питань формування та реалізації державної молодіжної політики вкрай мало (с. 25 дисертації).

Спроба дисертантки комплексно дослідити сутність державної молодіжної політики та встановити її місце в системі конституційно-правової політики, виходячи із сучасних умов розвитку держави і права, наполягання на домінуванні системного підходу у процесі розкриття предмету дослідження заслуговують на повагу і підтримку (с. 6 дисертації).

Проведене В. М. Панасюк дисертаційне дослідження дозволяє сформулювати уявлення не тільки про природу державної молодіжної політики, але й виявити загальні тенденції та закономірності їх розвитку, визначити

оптимальні правові шляхи удосконалення.

Поряд із цим, обрана дисертанткою тема, зроблені висновки та пропозиції є вельми актуальними для вітчизняної правової системи, бо, по-перше, дозволяють враховувати загальносвітові тенденції щодо конституційного розвитку державної молодіжної політики, а по-друге, удосконалюють конституційні засади державної молодіжної політики в Україні та її реалізація.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми кафедри конституційного права «Конституційна модернізація та реформування в Україні», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2011–2015 рр. «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671) та науково-дослідної теми кафедри конституційного права «Конституційна реформа та модернізація в умовах інтеграційного розвитку України», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 рр. «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842).

В. М. Панасюк на належному рівні розкрила предмет дисертаційного дослідження. За структурою робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, є досить логічною і повністю відповідає цілям і завданням поставленим авторкою.

З огляду на теоретичні, емпіричні та нормативні джерела, які були опрацьовані дисертанткою, можна стверджувати щодо наукової обґрунтованості положень, сформульованих у дисертації, які підтверджуються критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного, історичного, соціологічного та філософського спрямувань з питань визначення сутності державної молодіжної політики.

Список літератури містить 315 джерел.

Дисертанткою опрацьовано більше трьохсот наукових праць (монографій, статей, підручників) зарубіжних та вітчизняних дослідників. Використовувалися матеріали (доповіді і повідомлення) наукових конференцій. Теоретичним підґрунтям слугували наукові праці з конституційного права, муніципального права, теорії держави та права та галузевих наук. Значна увага була приділена аналізу нормативно-правових актів та монографій.

В процесі дослідження дисертантка використовувала зарубіжну літературу, окремі законодавчі та нормативні акти іноземних держав. Зазначені аспекти свідчать про всебічність та достовірність проведеного дослідження, яке становить значну цінність як для вітчизняної науки, так і практичних дій, спрямованих на розвиток організації, функціонування і реалізації державної молодіжної політики в Україні. Представлене дослідження відповідає вимогам всебічності пізнання.

Теоретичну базу дисертаційного дослідження становлять праці таких учених-конституціоналістів, як: М.В. Афанасьєва, Ю.Г. Барабаш, О.В. Батанов, Ю.О. Волошин, А.В. Ковбан, А.Р. Крусян, О.Є. Кутафін, О.С. Лотюк, О.В. Марцеляк, Н.В. Мішина, М.П. Орзіх, О.С. Орловський, Б.А. Пережняк, О.В. Прієшкіна, А.О. Селіванов, Ю.М. Тодика, О.Ф. Фрицький, О.О. Чуб, В.М. Шаповал та ін. Дослідження проблем у межах теми ґрунтуються також на сучасних теоретико-методологічних розробках у галузі держави і права, адміністративного права, державного управління, цивільного права, висвітлених у працях вітчизняних учених, серед яких, зокрема: Д.Є. Андрєєва, Є.І. Бородін, А.О. Гавловська, М.Ф. Головатий, В.А. Головенько, С.В. Ківалов, Г.В. Коваль, А.В. Кочетков, В.Г. Красовська, Н.Б. Метьолкіна, Р.П. Сторожук, М.П. Перепелиця, К.В. Плоский та інші.

Достовірність і наукова новизна положень, висновків та рекомендацій. Належна обізнаність змісту нормативно-правових джерел, ґрунтовний аналіз державної молодіжної політики, всебічний загальнотеоретичний аналіз окремих положень, сприяли виробленню

власного підходу до цілого ряду принципових питань та запропонована власна ієрархія актів концептуального та програмного характеру (доктрина – концепція – стратегія – програма). Саме це дало можливість В. М. Панасюк виявити сутність конституційних засад реалізації державної молодіжної політики, встановити її місце у конституційно-правовій системі України та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства з питань молодіжної політики.

Належний ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням відповідних наукових методів. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить система філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методів, що забезпечують об'єктивний аналіз предмета дослідження.

Провідним є діалектичний підхід, який дав можливість розглянути механізм нормативно-правового регулювання реалізації державної молодіжної політики (п.п. 2.1, 2.2). Методи аналізу та синтезу застосовано у процесі всього дослідження, зокрема, під час вивчення складових елементів структури державної молодіжної політики (п.1.2), правових засад реалізації державної молодіжної політики (п. 2.2). Системно-структурний метод використано при дослідженні видів та форм взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства з реалізації державної молодіжної політики (п. 3.3). Формально-юридичний метод застосовано при дослідженні змісту правових норм, що визначають конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики, розробці пропозицій щодо їх удосконалення та підвищення ефективності (п.п. 2.2, 2.3). Формально-логічний метод сприяв розмежуванню та визначенню основних понять, юридичних конструкцій конституційно-правових засад реалізації державної молодіжної політики (п.п. 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2). Завдяки історико-правовому методу проаналізовано стан наукових досліджень конституційно-правових проблем реалізації

державної молодіжної політики та основних напрямків подальших досліджень у цій сфері (п. 1.1). Науково-догматичний метод використано при аналізові законодавства, який сприяв виявленню прогалин у правовому регулюванні питань реалізації державної молодіжної політики (п.п. 2.3, 2.3).

Завершується дисертаційне дослідження висновками, які в узагальненому вигляді відображають основний зміст роботи.

У висновках визначено поняття «конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики», під якими запропоновано розуміти систему ідей, цілей, принципів, яких закріплено, або які впливають зі змісту норм Конституції та Законів України та є основою правового та інституційного забезпечення діяльності держави та взаємодії органів публічної влади з молоддю, інститутами громадянського суспільства з метою створення умов для повноцінного розвитку молоді.

У висновках доведено, що система конституційно-правових засад реалізації державної молодіжної політики виконує такі функції: програмну (визначає цілі, завдання напрямки реалізації державної молодіжної політики); системотворчу (забезпечує концептуальну єдність конституційно-правового та інституційного забезпечення реалізації державної молодіжної політики); регулятивну (є ядром правового механізму реалізації державної молодіжної політики).

У висновках визначено, що система конституційно-правових засад реалізації державної молодіжної політики містить у собі дві групи: нормативно-ціннісні засади (визначають цілі, завдання, пріоритети, напрямки реалізації державної молодіжної політики та конституційно-правовий статус суб'єктів реалізації державної молодіжної політики) та інституційні засади реалізації державної молодіжної політики (визначають принципи, форми діяльності суб'єктів реалізації державної молодіжної політики та їх взаємодії).

У висновках обґрунтовано конкретні пропозиції щодо удосконалення конституційно-правових засад реалізації державної молодіжної політики

шляхом: усунення термінологічних розбіжностей; систематизації шляхом прийняття базового Закону «Про молодь та державну молодіжну політику»; гармонізації законодавства про молодь із європейськими стандартами (розширення форм та можливостей молоді щодо участі в реалізації державної молодіжної політики, врахування потреб особливих категорій молоді, а саме інвалідів, малозабезпечених при реалізації конституційно-правових засад у правотворчій, правозастосовній та правоохоронній діяльності органів державної влади); нормативного визначення та врегулювання на законодавчому рівні порядку здійснення моніторингу, експертизи та експерименту.

Апробація результатів роботи здійснювалась у порядку, визначеному законодавством України. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, викладено у 28 наукових публікаціях, з яких - 12 статей опубліковано у наукових фахових виданнях з юридичних наук, що входять до затвердженого переліку МОН, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 15 – у тезах доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій. Висновки були оприлюднені у доповідях на наукових конференціях, у тому числі всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Практична значимість дисертаційного дослідження. Дослідження є внеском до загальнотеоретичного аналізу правової системи на сучасному етапі розвитку суспільства та практичних кроків щодо розвитку правової системи України на шляху входження до європейського правового простору.

Сформульовані в дисертації окремі висновки та пропозиції можуть бути використаними для подальших досліджень загальнотеоретичних питань удосконалення конституційно-правових засад реалізації державної молодіжної політики та при удосконаленні чинного конституційного законодавства в сфері правового забезпечення реалізації державної молодіжної політики.

Окремі положення викладанні в дисертаційному дослідженні можуть бути використані в навчальному процесі – у ході викладання дисциплін

«Конституційне право України», «Муніципальне право», «Конституційно-правова політика України», «Конституційно-процесуальне право», тощо.

Робота виконана відповідно до чинних вимог, написана науковим стилем і літературною українською мовою.

Вищенаведене свідчить про новизну, важливість та практичну значущість проведеного дисертаційного дослідження.

Зауваження щодо змісту дисертації. В цілому високо оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, слід відмітити низку зауважень та дискусійних положень:

питання щодо автореферату:

на с. 8, В. М. Панасюк стверджує, що державну молодіжну політику слід розглядати як комплексний правовий інститут. Хотілось би більш детальнішої аргументації цього ствердження:

питання щодо дисертації:

1. На сучасному етапі в Україні реалізовується низка загальнодержавних програм, положень, які спрямовані на вирішення соціальних проблем молоді, сприяння її соціальному розвитку. Це, зокрема, Програма підготовки та залучення молоді до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, створення умов для її професійного зростання. Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації», Державна програма підтримки сім'ї, Національна програма забезпечення профілактики ВІЛ-інфекцій, допомоги та лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД, Державної цільової соціальної програми «Молодь України», Державної програми роботи з обдарованою молоддю, тощо. Зазначені програми не аналізуються дисертанткою як сукупність елементів конституційного розвитку та реалізації державної молодіжної політики, які повинні бути відтворені в Україні та знайти законодавче закріплення.

2. Україна є найбільшою країною з тих, де Рада Європи вже проводила неодноразово огляди молодіжної політики України. Основними цілями міжнародного огляду молодіжної політики України були такі:

провести конструктивно-критичний аналіз молодіжної політики України, перейняти уроки розвитку від України та включити ці уроки і висновки до загальної стратегії сприяння розвитку молодіжної політики в усіх країнах Європи. Методологія міжнародного огляду відповідно до процедур Ради Європи була розроблена на вивченні політичних, правових, практичних та соціальних чинників молодіжної політики в Україні. Дисертанткою не досліджується ряд зауважень та пропозицій зі сторони Ради Європи як прогалин та проблем до подальшого удосконалення конституційних засад реалізації державної молодіжної політики.

3. Дисертантка на с.с. 33, 102, 116 досліджує критерії категорії молоді та наводить класифікацію за різними ознаками. Проте правові норми, що регулюють суспільні відносини у сфері державної молодіжної політики, містяться у нормативно-правових актах різного рівня та різної тематики, в них відсутня єдність понятійно-категоріального апарату. Так, у Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (п. 5 розділу II) зазначено, що «державна молодіжна політика поширюється на громадян України віком від 14 до 28 років», в той час як у Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» «молодь, молоді громадяни» визначаються як «громадяни України віком від 14 до 35 років». Отже незрозуміла позиція законодавця, а дисертанткою не наводиться власне ставлення до розбіжності та вирішення цієї колізії.

4. В цілому, представлена робота досить логічно побудована, проте дещо порушує її архітектуру - неоднорідність викладення матеріалу. Зокрема, обсяг підрозділу 1.2 становить лише 8 сторінок, п. 2.3 – 12 сторінок, в той час, як п. 2.2 - 27 сторінок, п. 3.1 - 25 сторінок.

Наведені зауваження хоча і свідчать про критичне ставлення офіційного опонента до відповідних положень дисертаційного дослідження, але загалом не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої дисертації, їх наявність є свідченням творчого характеру роботи та спроби дисертантки вирішити теоретично складні і практично важливі проблеми конституційно-

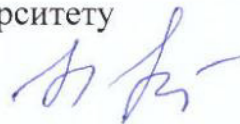
правових засад реалізації державної молодіжної політики в Україні. Дисертація носить завершений характер, встановлена мета дослідження розкрита у достатньому обсязі, основні положення дисертаційної роботи отримали необхідне наукове обґрунтування.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації, стисло відтворюючи її основні положення та висновки. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до чинних вимог. Автореферат відповідає змісту дисертації, достатньою мірою розкриває її основні положення та відповідає нормативним вимогам МОН України.

Висновок щодо відповідності дисертаційного дослідження встановленим вимогам МОН України. Дисертація Панасюк Віти Миколаївни «Конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики в Україні» відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13 та 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., та Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р., Зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2017 р., за № 155/30023, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук) за спеціальністю 12.00.02 - конституційне право, муніципальне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного та
трудового права Національного університету
«Одеська морська академія»

А. В. Ковбан

Підпис Ковбана Андрія Володимировича засвідчую
Перший проректор Національного університету
«Одеська морська академія»

О. М. Шемякін